İsrail’de Seçim Sonuçları ve Hükümet Senaryoları

Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen, ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Ahi Evran Üni. Uluslar. İliş.

İsrail’de resmi olmayan seçim sonuçları ilan edildi. Buna göre kesin olmayan ilk sonuçlara göre 120 sandalyelik İsrail Parlamentosu’nda Likud-Beiteinu 31, Yesh Atid Partisi 19, İşçi Partisi 15, Bayit Yehudi ve Şas Partileri 11’er, Birleşik Torah Yahudiliği 7, Hatnuah ve Meretz 6’şar, Arap Partileri toplamda 12, Kadima ise 2 sandalye kazandı.

İsrail’de resmi olmayan seçim sonuçları ilan edildi. Buna göre kesin olmayan ilk sonuçlara göre 120 sandalyelik İsrail Parlamentosu’nda Likud-Beiteinu 31, Yesh Atid Partisi 19, İşçi Partisi 15, Bayit Yehudi ve Şas Partileri 11’er, Birleşik Torah Yahudiliği 7, Hatnuah ve Meretz 6’şar, Arap Partileri toplamda 12, Kadima ise 2 sandalye kazandı. Seçimin en önemli taraflarından birisi seçime katılım oranının 1999’dan beri en yüksek seviyeye çıkması oldu. Seçim sonuçlarının ilan edilmesiyle birlikte hemen tüm partilerin zafer ilan ettiği İsrail’de yeni dönemde ise hükümet senaryolarının iyice karmaşıklaştığı görülüyor.

Seçim Öncesi Dengeler, Hamleler ve Denklemler

İsrail’de hükümetin çatırdamaya başladığı 2012 Temmuz’undan itibaren ülkenin yavaşça seçim atmosferin girdiği görülmüştü. Fakat Başbakan Benyamin Netanyahu’nun erken seçime gitme kararını açıkladığı Ekim 2012’ye kadar seçimlerin geleceği hakkında bir belirsizlik bulunmaktaydı. Bu tarihten itibaren İsrail’de hızlıca ve üst üste yeni siyasi ittifakların doğduğu görüldü. Bu bağlamda İsrail’de sol partilerin bilinen parçalanmışlığına, merkezde olduğunu ileri süren Kadima gibi partilerin de iç sorunlarına sürüklenmesi eklendiğinde ilk etapta ülke siyasetinin daha da sağa doğru kayacağı izlenimi

ortaya çıkmıştı. Özellikle koalisyon hükümetinin iki önemli ortağı olan Likud ve Yisrael Beiteinu (Evimiz İsrail) partilerinin birleştiklerini açıklamaları sağdaki yükselişin devam edeceğini düşündürüyordu. Buna karşılık iki parti arasındaki ittifak kurulduktan yaklaşık 2 hafta kadar sonra Netanyahu'nun eski danışmanlarından Naftali Bennett'in Habayit Hayehudi partisindeki liderlik mücadelesini kazanması, dinci partilerin dışında kalan sağ partilerin de parçalanacağının ilk işareti oldu. Bir önceki seçimde 3 sandalye elde edebilen Hayehudi'nin Bennett ile birlikte yakaladığı ivme kısa süre içinde kamu yoklamalarında kendisini gösterdi ve partinin seçimden üçüncü sırada çıkabileceği tahminleri arttı. Bu gelişmenin hemen ardından Kasım ayının ortasında İsrail'in Gazze'de başlattığı saldırı seçim sürecinde yeni bir sayfa açtı. En azından bir hafta için İsrail'de kamuoyunun dikkati çatışmaya çevrildi. Pekçok kişi tarafından Netanyahu'nun güç gösterisi ve seçim yatırımı olarak tanımlanan Bulut Sütunu Operasyonu İsrail kamuoyunda farklı bir tepki yarattı. Sol partilerin bazıları (örneğin Meretz) çatışmanın durdurulmasını isterken partilerin büyük bir kısmı ise Netanyahu hükümetini saldırıyı başlattığı için değil, erken bitirdiği ve başarısız olduğu için eleştirdi. Nitekim, İsrail'in Gazze saldırısından sonra Likud-Beiteinu Koalisyonunun popülaritesi hızla azalmaya başladı. Bunu takiben Netanyahu aday listesinde Likud'un içinde göreli olarak ılımlı sayılabilecek kişileri arka sıralara atarken Moshe Feiglin gibi İsrail sağ siyasetinde bile aşırılıkçı olarak nitelenebilecek bir ismi ön sıralara koyması kendisine yöneltilen yumuşama eleştirilerini bertaraf etme amacında taşıyordu. Likud-Beiteinu listesindeki radikal isimlerin artması ayrıca seçimden sonra kurulabilecek bir hükümette daha sertlik yanlısı isimlerin bulunması olasılığının artması şeklinde yorumlanmıştı. Buna karşın kamuoyu yoklamaları ve seçim sonuçları İsrail siyasetinde sağ yelpazede yer alan seçmenlerin Likud ve Evimiz İsrail'in birleşmesinden doğan koalisyondan memnun olmadığını, temelde Netanyahu'dan çok da farklı bir izlenim vermeyen hatta bazı konularda çok daha sertlik yanlısı olan Bennett'in partisinin yükseldiğini göstermişti.

İsrail seçimlerinde sol ve merkezde kalan partilerin seçim öncesi eğilimleri ise sağdan pek de farklı bir tablo çizmiyordu. Öncelikle hatırlatılması gerekir ki, İsrail iç politikası sözkonusu olduğunda sağ, sol ve merkez kavramları çoğunlukla içiçe geçmektedir. Sol parti nitelemesine en yakın olan parti olan Meretz dışında seçim barajını geçebilen sol Yahudi partisi bulmak güçtür. Her ne kadar Shelly Yachimovich'in başkanlığa seçilmesiyle birlikte İşçi Partisi ekonomik ve toplumsal sorunları ön plana çıkartan göreli sosyal demokrat bir çizgiye yeniden oturmaya çalışsa da bu partinin iki devletli çözüm ve İsrail'in Batı Şeria'daki varlığının sona ermesi dışındaki görüşleri sağdaki pekçok partiden çok da farklı değildir. Seçim kampanyası boyunca sol ve merkez partiler açısından en büyük sorun kaybettikleri iktidarı yeniden nasıl

alacakları olmuştur. Bu sorunun en büyük parçası her biri hemen hemen aynı seçmen kitlesine hitap eden ve kendisini İsrail siyasetinin merkezinde veya solunda tanımlayan İşçi Partisi, eski Başbakan Tzipi Livni'nin Hatnuah'ı (Hareket) ve seçimin yıldızı haline gelen Yair Lapid'in Yesh Atid'i arasındaki çekişmeyi biraraya bırakıp ortak bir cephe kurup kuramayacaklarıydı. 2009 seçiminden birinci parti olarak çıka Kadima'nın yaşadığı iç sorunlardan sonra parlamentodaki varlığı bile şüpheli konuma gelmişti. Partinin eski lideri Livni, başkanlık yarışını eski savunma Bakanı Şaul Mofaz'a karşı kaybettikten sonra siyasete dönmek için tüm kapıları zorlamıştır. Livni'nin Hareket Partisi'yle Kadima'nın mirasına oynaması kısmen sonuç vermiş, kısa sürede partisi en azından seçim barajını aşma sıkıntısı olmayan partilerden birisi haline gelmiştir. Ancak bir önceki seçimin 28 sandalyeli partisi Kadima'nın mirasını asıl olarak Lapid'in partisinin devraldığı görülmektedir. İşçi Partisi ise 2011 yılındaki gösterilerden sonra eski destekçilerinin bir kısmını harekete geçirebilmiş görüntüsü vermiştir. Eski gücünden çok uzak olsa dahi bir önceki seçimle karşılaştırıldığında göreli bir başarı elde eden İşçi Partisi şimdi merkez partiler arasında bir ittifakla Netanyahu'nun başbakanlığını engellemek istemektedir.

Seçim Sonuçları ve Hükümet Senaryoları

Seçim sonuçlarının açıklanmasıyla birlikte neredeyse barajı geçen tüm partiler kendisini kazanan tarafta ilan etmiştir. Seçimden beklediğinin çok altında bir oyla çıkan Likud'un lideri Netanyahu bile İsrail halkına kendisine bir kez daha başbakanlık yapma şansı verdiği için teşekkür ederek partisini seçimin galibi ilan etmiştir. Herkesin kazandığı ya da kimsenin kaybetmediği bir seçimin sonucu nasıl yorumlanabilir?

Öncelikle seçim sonuçlarının İsrail'de siyasetin kısmen merkeze ya da göreli olarak sola kaydığı şekilde yorumlanması mümkündür. Fakat bu kavramları kullanırken İsrail siyasi yaşamının parametreleri baz alınmalıdır. 2009 yılında 65'e 55 olan sağ-merkez/sol dengesi yerini 60-60'a bırakmıştır. Yani sandalye sayısı bazında bir hesaplama yapıldığında sağcı partiler ile sol ve merkezdeki partiler arasında en azından sayısal bir denge oluştuğu görülmektedir. Ancak bu dengenin siyasal alana yansıyabilmesi için yeni kurulacak hükümetin şekillenmesi beklenmelidir. Partilerin çıkarttığı sandalyeler temelde sağ seçmenin kendi içinde sol ve merkez seçmen de kendi içinde yeniden oylarını yeniden dağıttığını göstermektedir. Nitekim 2009 seçiminde toplamdan 49 oy alan dört partinin (Likud, Yisrael Beitnieu, Ichud Leumi ve Hayedi'nin) bu seçimdeki toplam sandalyesinin 42 olduğu görülmektedir. Buna ek olarak Şas Partisi'nde

(11) bir değişiklik olmazken Birleşik Torah Partisi'nin sandalye sayısını 2 artırdığı (toplamda 7) görülmektedir. Merkez parti olma iddiasındaki Kadima, Livni'nin hareketi ve Lapid'in Bir Gelecek Var Partisi'nin (toplamda 27 sandalye) ise Kadima'nın geçen seçimdeki 28 sandalyelik performansını kısmen gösterebildiği söylenebilir. Meretz (6) ve İşçi Partisi'nin (15) toplamda 16'dan 21 sandalyeye çıkması ise genellikle İsrail'de seçime katılım oranın göreli olarak yükselmesiyle ve son yıllardaki ekonomi politikalarının etkisiyle açıklanabilir. Dolayısıyla İsrail'de seçim sonuçlarının ülkedeki sağ, sol ve merkez partiler arasındaki genel dengeyi büyük ölçüde değiştirmediğini yalnızca merkezdeki partilere göreli olarak bir pazarlık gücü kattığını söylemek daha doğru olacaktır.

Bu doğrultuda yapılan ilk senaryolar hükümeti kimin kuracağına ilişkindir. Sol ve merkez partilerin ilk hedefi Likud'un 2009'da Kadima'ya yaptığını yaparak seçimi birinci tamamlamasına rağmen hükümeti kurmasını engellemektir. Bu bağlamda bu partilerin en büyük kozu Netanyahu'nun gelecekte en büyük rakibi olabilecek Bennett'i koalisyona dahil etme konusundaki tereddüdü ve aşırı dinci partilerin hükümet oluşumundaki desteklerine karşılık isteyecekleri kazanımlar olmaktadır. Fakat merkez ve sol partilerin en büyük zaafı yine kendi içlerinden gelmektedir. Büyük bir ihtimalle Lapid'in Partisi koalisyonun şekillenmesinde en önemli rolü oynayacaktır. Bir önceki seçimde sadece kendi partisiyle 27 sandalyeye sahip olan Netanyahu bugün ittifak halinde 31 sandalyeyi kontrol edebilmektedir. Ayrıca hükümet kurma sürecinde karşılaşacağı hayal kırıklığı nedeniyle eğer Evimiz İsrail partisi Likud ile yaptığı bloktan ayrılacak olursa Netanyahu'nun işi daha da zorlaşacaktır. Bu durumda 19 sandalye ile Lapid bir sonraki hükümetin en kilit ismi olabilir. Nitekim Netanyahu 10 ya da daha az sandalye için birden çok partiye taviz vereceğine 19 sandalye için tek bir partiyi tercih edebilir. Ayrıca gittikçe daha fazla uluslararası baskı altında kalan ve İsrail kamuoyunu sürekli İran ile oyalamaya çalışan Netanyahu için 2013 sadece iç politika açısından değil dış politika açısından da sancılı geçecektir. Buna karşılık merkez ve sol partiler en büyüğünün 19 sandalye kazandığı bir ortamda yeni bir hükümet kurabilecek güçte değillerdir. İşçi Partisi'nin ve Livni'nin bu şartı zorlamalarına kesin gözüyle bakılmasına rağmen sonuçta İsrail siyasi dinamiklerinde bu tür pazarlıkların aslında gelecek hükümetin bir parçası olma çabasının parçası olduğu da unutulmamalıdır. Özetle, büyük bir olasılıkla Netanyahu yeni hükümette başbakanlık koltuğunu koruyacak olmasına rağmen hareket alanı çok daha dar olacaktır. Özellikle İsrail ekonomisindeki bazı kararların, sosyal sorunların ve toplumsal uzlaşıyı ilgilendiren tartışmaların Netanyahu'nun karşısındaki en büyük engeller olacağı söylenebilir. Bununla birlikte, mevcut parlamento ve olası hükümet kompozisyonuyla İsrail'in Barış sürecinde olumlu adımlar atacak, Filistinlilerin meşru haklarını tanıyacak

ve Ortadoğu genelinde gerilimi düşürecek bir eğilime sahip olacağını söylemek kolay değildir.

http://www.orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=4209